

Time: 3 hours

Marks: 100

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q1 A. Select the most appropriate answer from the option given below: (any 10) (10)

- i) _____ of management refers to the different categories of managers. (Levels, Skills, Titles)
- ii) Esprit de corps means _____. (Planning, capacity building, team spirit)
- iii) Management by Objectives was introduced by _____. (F.W. Taylor, Peter Drucker, Henri Fayol)
- iv) Planning is a _____ activity. (Mental, virtual, physical)
- v) _____ is a programmed technique of decision making. (Linear Programming / Delphi / Brainstorming)
- vi) _____ is concerned with interlinking of group efforts in an organisation. (Controlling / Communicating / Coordinating)
- vii) _____ Organisation is suitable for multi project or multi product organisations. (Matrix / Line / Line and Staff)
- viii) In _____ organisation, there are many levels of management. (Flat / Tall / Informal)
- ix) _____ organization is referred as a scalar organization. (Matrix, Line and Staff, Line)
- x) _____ is the sum total of physical, mental and social qualities. (Initiative, intelligence, personality)
- xi) _____ style of leadership aims at creating family atmosphere within the organization. (Autocratic, Consultative, Paternalistic)
- xii) _____ is one of the dimensions of management stated by Peter Drucker. (Time, Space, Motion)

(B) State whether the following statements are True or False: (Any ten) (10)

- i) Technical skill is more required at the top level of management.
- ii) Time study was conducted by Frank Gilbreth.
- iii) Indian ethos is not relevant to Indian Management.
- iv) Mission statement reflects the purpose of the organization.
- v) Henri Fayol introduced brainstorming technique of decision-making.
- vi) MBE enables top management to focus on strategic planning and control.
- vii) There is unity of command in the matrix organisation.
- viii) Departmentation is useful for small organisation.
- ix) Generally, informal organization exists in almost all organization.
- x) Bonus is a non-monetary incentive.
- xi) Body language may have a different meaning in different countries.
- xii) Budgetary control is based on forecasting.

Q 2. Answer any two of the following: (15)

- a) Define management and explain its features.
- b) Explain Henri Fayol's principles of management.
- c) Explain the significance of Indian ethos in management.

Q 3. Answer any 2 of the following: (15)

- a) Explain any 8 components of planning.
- b) What do you mean by Management by Objective? What are its advantages?
- c) Discuss the impact of technology on decision-making.

Q.4. Answer any TWO of the following: (15)

- a) What are the main features of virtual organization?
- b) Explain the factors influencing span of management.
- c) Explain the principles of effective delegation.

Q.5. Answer any TWO of the following: (15)

- a) Explain the factors influencing motivation
- b) Briefly explain the various styles of leadership.
- c) Explain the essentials of a good control system.

Q6. Write Short notes on: (Any 4) (20)

- i) Managerial skills
- ii) Importance of coordination
- iii) Components of Management Information System
- iv) Qualities of a Leader
- v) Barriers to communication
- vi) Management by Exception

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही १०)

- i) व्यवस्थापनाच्या _____ म्हणजे व्यवस्थापकांच्या विविध श्रेष्ठ होय.
(पातळ्या / कौशल्ये / शीर्षक)
- ii) Esprit – de – corps म्हणजे _____.
(नियोजन / क्षमता बांधणी / गट भावना)
- iii) उद्दिष्टपूर्तीसाठी व्यवस्थापनाचा परिचय _____ यांनी करून दिला.
(एफ. डब्लू. टेलर / पीटर ड्रकर / हेनरी फेयॉल)
- iv) नियोजन ही _____ उपक्रम आहे.
(मानसिक / आभासी / शारीरिक)
- v) _____ हे निर्णय प्रक्रियेचे सुनियोजित तंत्र आहे.
(लिनियर प्रोग्रामिंग / डेल्टा / ब्रेनस्टॉर्मिंग)
- vi) _____ चा संबंध संघटनेतील संघ प्रयत्नांना एकमेकाशी जोडण्याशी आहे.
(नियंत्रण / संभाषण / समन्वय)
- vii) _____ संघटना, बहु प्रकल्प किंवा बहु वस्तू संघटनेस योग्य ठरते.
(मॅट्रिक्स / रेखा / रेखा व कर्मचारी)
- viii) _____ संघटनेमध्ये व्यवस्थापनाच्या अनेक पातळ्या असतात.
(सपाट / उंच / अनौपचारिक)
- ix) _____ संघटनेस, श्रेणी संघटना असेही म्हणतात.
(मॅट्रिक्स / रेखा व कर्मचारी / रेखा)
- x) _____ हे शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक गुणवत्तेची एकूण बेरीज आहे.
(पुढाकार / हुशारी / व्यक्तिमत्व)
- xi) _____ नेतृत्व शैलीचा उद्देश हा संघटनेमध्ये कौटुंबिक वातावरण तयार करायचा असतो.
(हुकुमशाही / सत्तामसलत / पाल्य)

xii) पीटर ड्रकर यांच्या म्हणण्याप्रमाणे _____ हे व्यवस्थापनाचे एक परिमाण आहे.
(वेळ / जागा / गती)

ब) खालील विधाने चूक अथवा बरोबर ते सांगा. (कोणतेही दहा)

- i) उच्चस्तरीय व्यवस्थापनासाठी, तांत्रिक कौशल्ये अधिक आवश्यक असतात.
- ii) वेळेचा अभ्यास, फ्रॅन्क गिलब्रेथ यांनी केला होता.
- iii) भारतीय संस्कृतीचे गुणविशेष, भारतीय व्यवस्थापनाशी संबंधित नाही.
- iv) मुलभूत उद्दिष्ट विधान संघटनेचा हेतू दर्शविते.
- v) हेनरी फेयॉल यांनी निर्णय प्रक्रियेचा ब्रेनस्टॉर्मिंग तंत्राचा परिचय करून दिला.
- vi) MBE मुळे वरिष्ठ व्यवस्थापनास व्यूहरचनात्मक नियोजन आणि नियंत्रणावर लक्ष केंद्रित करता येते.
- vii) मॅट्रिक्स संघटनेमध्ये आदेशातील एक वाक्यता असते.
- viii) लहान संघटनासाठी विभागीकरण उपयोगी ठरते.
- ix) सर्वसामान्यपणे सर्व संघटनांमध्ये अनौपचारिक संघटन अस्तित्वात असते.
- x) बोस हे पैशांशी संबंधित नसणारे प्रोत्साहन आहे.
- xi) शारीरिक भाषेचा अर्थ वेगवेगळ्या देशांमध्ये वेगवेगळा असू शकतो.
- xii) अंदाजपत्रकीय नियंत्रण हे अंदाज वर्तविण्यावर अवलंबून असते.

१०

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या.

१५

- अ) व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) हेनरी फेयॉलची व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.
- क) व्यवस्थापनातील भारतीय संस्कृती गुणविशेषाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या.

१५

- अ) नियोजनाचे कोणतेही आठ घटक स्पष्ट करा.
- ब) उद्दिष्टपूर्तीसाठी व्यवस्थापनाचा अर्थ काय आहे? त्याचे फायदे कोणते आहेत?
- क) तंत्रज्ञानाच्या निर्णय प्रक्रियेवरील परिणामांवर चर्चा करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या.

१५

- अ) आभासी संघटनेची मुख्य वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
- ब) व्यवस्थापन कक्षेवर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) परिणामकारक अधिकारप्रदानाची तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या.

१५

- अ) अभिप्रेरणेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) नेतृत्वाच्या विविध शैली थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) चांगल्या नियंत्रण पद्धतीसाठी आवश्यक गोष्टी स्पष्ट करा.

प्र.६ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- i) व्यवस्थापकीय कौशल्ये
- ii) समन्वयाचे महत्व
- iii) व्यवस्थापन माहिती प्रणालीचे घटक
- iv) नेतृत्वाचे गुण
- v) संभाषणातील अडथळे
- vi) अपवादात्मक व्यवस्थापन
